

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2021-144

15.2.2021

Gjensidige Forsikring ASA

Næringsliv

Skade på driftsbygning – beregning av driftstap – fal. § 3-3 og avtl. § 36.

Etter skade på driftsbygning oppsto tvist mellom selskapet og sikrede om erstatningsberegning knyttet til driftstap. Selskapet hadde endret sin modell for fastsettelse av forsikringssum for driftstap i 2016. I forsikringsbeviset fra 2015 var det spesifisert antall dyr som var forsikret, mens det fra 2016 var basert på driftsinntekter. I forbindelse med endring av beregningsmodell hevdet sikrede at selskapet ikke hadde oppfylt sin opplysningsplikt etter fal. § 3-3. Sikrede mente at selskapet ikke kunne foreta en avkortning i forsikringsutbetalingen og viste bl.a. til at endringer i forsikringsvilkårene som et minstekrav klart måtte utheves i brev sendt sikrede. Selskapet avviste ytterligere erstatningsansvar under henvisning til at det var benyttet riktig metode og beløp for beregning av driftstapet. Nemnda kom til at selskapet ikke hadde ytterligere ansvar for avbruddstapet, herunder at selskapet ikke hadde brutt informasjonsplikten ved fornyelse, jf. fal. § 3-3. Nemnda kom videre til at bestemmelsen om underforsikring ikke var urimelig.

ANTATT ØKONOMISK OMFANG: kr 1 321 052

Saksfremstilling

Saken gjelder beregning av driftstap etter skade på driftsbygning og selskapets informasjonsplikt ved fornyelse av forsikringen, jf. fal. § 3-3.

Sikredes forsikring for 2015 har følgende vilkår om erstatningsberegning under punktet "Storfeproduksjon":

Tap av dyr

Skaden fastsettes til dyrets markedsverdi begrenset oppad til forsikringssum, med eventuelt fradrag for det som kan selges eller nyttiggjøres.

...

Driftstap

Driftstapet settes til differansen mellom resultatet av driften som ville ha vært oppnådd i ansvarstiden uten skade og resultatet av driften etter skade.

Driftstapet beregnes på grunnlag av opplysninger fra virksomhetens regnskap. Dersom virksomhetene er nystartet, benyttes offentlige normtall som referansetall. Ved tap av enkeltdyr foretas beregningen ved regnskapsårets slutt.

...

Underforsikring

Dersom antall dyr som er forsikret er større eller lik faktisk antall dyr i besetningen, erstattes skaden fullt ut. Dersom antall dyr som er forsikret er lavere, erstattes en så stor del av skaden som tilsvarer forholdet mellom antall dyr angitt i forsikringsbeviset og antall dyr i besetningen.

Antall dyr og verdien pr dyr reguleres ved hovedforfall.

Videre hitsettes vilkår om erstatningsberegning utstedt 11.4.16:

Tap av dyr

Skaden fastsettes til dyrets markedsverdi med fradrag for det som kan selges eller nyttiggjøres. Hvis ikke annet dokumenteres, benyttes statens satser i "Forskrift om erstatning etter offentlige pålegg".

...

Driftstap

Driftstapet settes til differansen mellom resultatet av driften som ville ha vært oppnådd i ansvarstiden uten skade og resultatet av driften etter skade.

Driftstapet beregnes på grunnlag av opplysninger fra virksomhetens regnskap. Dersom virksomhetene er nystartet, benyttes offentlige normtall som referansetall. Ved tap av enkeltdyr foretas beregningen ved regnskapsårets slutt.

....

Underforsikring

Forsikringssummen må være større eller lik sum driftsinntekter for den forsikrede produksjonen. Dersom forsikringssummen er lavere, erstattes en så stor del av driftstapet som tilsvarer forholdet mellom forsikringssum og sum driftsinntekter.

Forsikringssummen reguleres ved hovedforfall.

Det er sum driftsinntekter for siste kjente regnskapsår ved forsikringens hovedforfall før skaden som skal benyttes ved beregning av underforsikring. For nystartet produksjon benyttes budsjett.

Sikrede aksepterte bruk av elektroniske dokumenter og meldinger og fikk passord til innloggede sider 18.8.14.

Selskapet endret sin modell for fastsettelse av forsikringssum for driftstap i 2016. Ny modell ble basert på driftsinntekter og gjort gjeldende for sikrede fra fornyelse ved hovedforfall 13.5.16.

Selskapet oversendte den 11.4.16 forsikringsbeviset med nye vilkår som skulle gjelde fra 13.5.16. Vedlagt forsikringsbeviset fulgte også et brev til sikrede med følgende innhold:

Vi har gjort endringer i landbruksforsikringene dine

Vi ønsker å legge til rette for enda bedre kundebehandling og for at du enklere skal kunne holde oversikt og betjene forsikringsforholdet ditt.

Forsikringene dine finnes nå på to separate forsikringsavtaler dersom du både har private forsikringer og drifts- og næringslivsforsikringer. Det betyr at du også vil få nye forsikringsnumre på avtalene dine.

(...)

Del 4 "Nyheter og endringer" i forsikringsdokumentene gir deg full oversikt over endringene.

Dette bør du gjøre

- **Les forsikringsdokumentene**

For sikkerhets skyld ber vi deg gå gjennom forsikringsdokumentene dine og sjekke at de stemmer med det du har behov for

- **eFaktura**

Har du tidligere hatt e-faktura, må du dessverre opprette avtalen på nytt. Eksisterende avtaler vil ikke automatisk bli videreført når du nå har fått to nye forsikringsnumre.

Har du spørsmål?

(...)

I forsikringsbeviset del 4 under "Nyheter og endringer" stod det bl.a. følgende:

Landbrukskunder: Driftstap:**Endringer**

- Heldekning og Ulykke under Produksjon/Salg er nå egen forsikring Driftstap
- "Kunde og leverandør" er nå egen dekning under Driftstap med egen ansvars- og karenstid
- Heldekning eller Driftstap restriksjoner' under forsikringen Produksjon/Salg finnes nå under forsikringen Spesifisert objekt.

(...)

Landbrukskunder: Landbruksproduksjoner og husdyrbesetning/enkeltdyr**Forbedringer**

- Alle produksjonsforsikringer inkluderer nå driftstap

Endringer

- (Selskapet) bruker nå driftsinntekter som utgangspunkt for prisen på produksjonsforsikringene. Driftsinntektene for storfe, småfe og honning er i år beregnet ut fra antall forsikrede dyr/bikuber på den gamle forsikringen og gjennomsnittstall fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. For de øvrige produksjonene har vi overført driftsinntektene fra den gamle forsikringen
- Forvarer og innsatsmidler som tidligere var omfattet under produksjonsforsikringen, er flyttet til ny forsikring Eiendeler, og forsikringssummen er kr 100 000 uansett omfanget av produksjonen

(...)

I brev av 7.3.17 til sikrede opplyste selskapet at forsikringen ville fornyes 13.5.17. Det ble også etterspurt om selskapet hadde korrekte opplysninger om driftsinntekter for neste forsikringsperiode.

Sikrede mottok et nytt elektronisk forsikringsdokument 10.4.17 som skulle gjelde fra 13.5.17 hvor informasjon om storfe var den samme som forrige forsikringsbevis, og i tråd med selskapets brev av 7.3.17. Det var ikke foretatt endringer i vilkårpunktet knyttet til underforsikring fra 2016.

Selskapet sendte en e-post til sikrede 4.5.17 med bl.a. følgende innhold:

Jeg kontakter deg nå i forbindelse med utstedelse av nye forsikringsdokumenter.

Forsikringsbehovet ditt vil i perioder endres og det er svært viktig at forsikringen oppdateres i samsvar med dette.

Vennligst ta kontakt for oppdatering – dette er viktig dersom noe skulle skje

Viktige punkter i en gjennomgang.

- Driftsinntekter på produksjonen
- Forsikringssummen på eiendeler – driftsløssøre, varer, innredning.

(...)

- Skadeforebygging og riktig forsikringspris...

(...)

Jeg hører fra deg.

Selskapet mottok melding fra sikrede den 28.6.17 om skade på driftsbygning. Sikrede hadde oppdaget en hengende wire ved inspeksjon av gjødselkjelleren. Sikrede opplyste at dyrene i den skadede delen av bygget måtte evakueres på kort varsel, og at dyrene som ikke kunne omplasseres ble slaktet. Etter sikredes oppfatning var skaden forårsaket av ekstraordinære korrosjonsskader som mest sannsynlig skyldtes en feil levering av betongelementer. Selskapet avviste at skaden var dekket av bygningsforsikringen, og sikrede måtte selv dekke skadene på anslagsvis kr 2–3 millioner. I perioden under bygging av ny gjødselkjeller og nytt overbygg hadde sikrede redusert omsetning.

Partene ble enige om at størrelsen på driftstapet i ansvarsperioden utgjorde kr 2 713 337.

Selskapet tilbød erstatning for driftstap 9.7.19, og det fremkom bl.a. følgende:

Underforsikring forsikringssum

Dersom forsikringssummen er større eller lik sum driftsinntekter for siste regnskapsår ved siste hovedforfall før skaden, erstattes driftstapet fullt ut. Dersom forsikringssummen er lavere, erstattes en så stor del av driftstapet som tilsvarer forholdet mellom forsikringssum og sum driftsinntekter. Forsikringssummen reguleres ved hovedforfall.

Sum driftsinntekter inkluderer husdyr- og avløser tilskuddet for året 2016 er 3 509 244. Forsikret omsetning (sum driftsinntekter) var kr. 1 900 000. Det foreligger underforsikring og faktoren blir:
 $1\,900\,000 / 3\,509\,244 = 0,5414$.

Det betyr at du ved skade får 54,14 % av full erstatning på driftstapet. Riv/rydd etc er begrenset til 10 % av forsikringssummen. Det er ikke trukket underforsikring av dette beløpet.

Selskapet kom til at sikrede hadde krav på kr 1 046 733 i erstatning for driftstap.

Sikrede krever dekning for hele driftstapet og anfører at selskapet har brutt sin opplysningsplikt i forbindelse med endring av beregningsmodell for driftstap, jf. fal. §§ 2-1 og 3-3. Hverken selskapets brev av 11.4.16, 7.3.17 eller selve forsikringsbeviset for 2017 oppfyller de krav som er satt etter forsikringsavtaleloven.

Selskapets endringer i forsikringsvilkårene må være klart uthevet i et brev sendt på papir. Det må tydelig fremgå hvilken forsikring som er endret, samt hva disse endringene går ut på. Det er ikke tilstrekkelig å oppfordre sikrede til å gå inn på selskapets nettside og lese elektroniske dokumenter. Her ville det uansett ikke vært nok å lese gjennom de oversendte dokumentene for å forstå hva endringen gikk ut på eller hvilke opplysninger selskapet mente at sikrede skulle gi. Det kreves større regnskapskompetanse for å forstå de endringer som ble foretatt og konsekvensen av dette. Sikrede har ikke slik kompetanse.

En gjennomgang av forsikringsbevis og fastsatte premier i 2016 og 2017 ga ikke sikrede grunn til å tro at vilkårene for driftsavbruddsforsikring var endret i hans disfavør, og at dekningsgraden i realiteten var halvert fra 2015 til 2016.

Under del 4 "Nyheter og endringer" i forsikringsbeviset fra 2016 var det ingenting som ga sikrede grunn til å tro han måtte kontakte selskapet for nærmere avklaring. Han hadde ikke utvidet produksjonen eller endret denne på noen måte. Selskapet burde oppfordret sikrede til å sjekke om tallene i forsikringsbeviset stemte med hans faktiske omsetning.

For å foreta avkortning pga. underforsikring er det et vilkår at sikrede ikke har oppfylt sin informasjonsplikt, jf. fal. § 4-2. Det kan her ikke stilles større krav enn det man ellers ville stilt til en aktsom forbruker. En aktsom forbruker ville etter å ha lest forsikringsvilkårene ikke forstått at man skulle gi tilbakemelding til selskapet ved endring av beregningsmodell for driftstap.

Selskapet har ikke gitt en slik redegjørelse for de endringer som er gjort i driftsavbruddsforsikringen i 2016, som har medført at sikrede hadde en oppfordring til å kontakte selskapet dersom noe var feil. Selskapet kan derfor ikke foreta en avkortning i forsikringsutbetalingen.

Videre vil det stride mot redelighet og god tro å godta en slik avtaleendring som den selskapet hevdet det har inngått. Dette vil også være klart urimelig, jf. avtl. § 36. Det kan blant annet ikke forventes at man leser gjennom samtlige punkter i en avtale på 51 sider for å avdekke eventuelle endringer fra år til år.

For øvrig bemerkes at selskapet driver forskjellsbehandling. Sikrede er kjent med flere tilsvarende saker hvor selskapet ikke har gjort gjeldende den samme rettsoppfatningen som i aktuelle sak. Videre kan reises spørsmål ved tallene selskapet har brukt for sine beregninger av sikredes

driftsinntekt på kr 1,9 millioner. Her kan selskapet ved en feil ha brukt tallet for dekningsbidrag i stedet for tallet som angir produksjonsinntekt.

Selskapet avviser ytterligere ansvar og anfører at det har betalt ut i tråd med gjeldende forsikringsavtale. Selskapet har ikke brutt opplysningsplikten ved fornyelse i 2016 og 2017, jf. fal. §§ 3-3 og 2-1.

Selskapet har informert om de endringer som ble gjort i forsikringsvilkårene som berørte sikrede. Endringen ble omtalt i "Nyheter og endringer" som ble sendt ut fra selskapet i forbindelse med fornyelsen av forsikringen i 2016. I tidligere nemndspraksis er det lagt til grunn at en endring som er varslet om på denne måten, er å anse som tilstrekkelig varslet/informert om.

Selskapet har også fulgt opp sikrede i etterkant av endringen fra mai 2016 ved å sende en egen mail hvor sikrede ble bedt vurdere om selskapet hadde lagt til grunn korrekte driftsinntekter. Dette ble ikke fulgt opp fra sikredes side. Sikrede har også mottatt forsikringsdokumenter for 2017 med de samme endringene. Sikrede har en plikt til å sette seg inn i forsikringsavtalen, samt reklamere på forhold dersom noe er feil eller ikke stemmer overens med hans forventninger. Sikrede har ved flere anledninger blitt oppfordret til å sjekke at forsikringen hans er korrekt, i tillegg til at selskapet også har informert om endringene som er gjort i forsikringen. Det er sikrede som har bevisbyrden for at informasjonsplikten er brutt.

Sikrede har flere år på rad mottatt forsikringsdokumenter med dette innholdet uten å reagere. Dette er tidligere vektlagt av nemnda i forbindelse med vurderingen av om det er grunnlag for å legge selskapet ansvar for brudd på opplysningsplikten etter fal. §§ 2-1 og 2-2.

Hva gjelder tallene selskapet har brukt for sin beregning av driftsinntekt, så vises til at for kunder som hadde registrert forsikringen med personnummer uten driftsinntekter, slik som sikrede, ble driftsinntektene beregnet ut fra antall forsikrede dyr og gjennomsnittstall fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Grunnlaget som ble benyttet var "Referansebruksberegninger 2013, beregninger basert på driftsgranskingene. Regnskapstall for 2011, Fremregnede tall for 2012 og 2013".

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om selskapet har ytterligere ansvar for sikredes avbruddstap, herunder om selskapet har brutt informasjonsplikten ved fornyelse, jf. fal. § 3-3.

Nemnda ser først på spørsmålet om selskapet har brutt informasjonsplikten ved fornyelse, jf. fal. § 3-3 (informasjon ved fornyelse av forsikring mm) som sier:

Ved fornyelse av forsikringen skal selskapet sende informasjon som nevnt i § 2-1 til forsikringstakeren senest en måned før forsikringstidens utløp. (...)

Vil selskapet endre forsikringsavtalen i forbindelse med fornyelse, skal det sammen med premievarselet for den nye forsikringsperioden gi forsikringstakeren de nye vilkårene med en redegjørelse for de endringer som er gjort. En endring som det ikke er redegjort for på denne måten, kan selskapet ikke påberope.

Endringene i forsikringsavtalen er fra 13.5.16 og ble varslet 11.4.16. De er derfor varslet innenfor lovens frist. Spørsmålet er om selskapet har redegjort for de endringene som er gjort.

I forsikringsbeviset del 4 under "Nyheter og endringer" informerte selskapet bl.a. følgende:

- (Selskapet) bruker nå driftsinntekter som utgangspunkt for prisen på produksjonsforsikringene. Driftsinntektene for storfe, småfe og honning er i år beregnet ut fra antall forsikrede dyr/bikuber på den gamle forsikringen og gjennomsnittstall fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. For de øvrige produksjonene har vi overført driftsinntektene fra den gamle forsikringen

- Forvarer og innsatsmidler som tidligere var omfattet under produksjonsforsikringen, er flyttet til ny forsikring Eiendeler, og forsikringssummen er kr 100 000 uansett omfanget av produksjonen

(...)

Det fremgår her at prisen på produksjonsforsikringene nå skal beregnes med utgangspunkt i driftsinntektene. Nemnda forstår situasjonen slik at selskapet tidligere opererte med beregnede driftsinntekter som forsikringssum, og at sikrede derfor aldri har meldt inn noen driftsinntekter. Dette fremgår imidlertid ikke av orienteringen. Forsikringsbeviset for 2016 er i likhet med forsikringsbeviset for 2015 satt opp med en post for "Storfe inkl. driftstap" hvor "Driftsinntekter" er identisk med "Forsikringssum", og forsikringssummene er angitt med forskjellige beløp for kviger og ungdyr. Det er ingenting i dette oppsettet som tilsier at sikrede må melde inn egne driftsinntekter som grunnlag for å fastsette forsikringssum og premie.

For forsikringsperioden 2017, som er den relevante her, fulgte selskapet opp varselet ved brev av 7.3.17, hvor det ber sikrede sjekke om selskapet hadde korrekte opplysninger om driftsinntekter for neste forsikringsperiode. Kolonnen "Sum driftsinntekter i kr" forklares her med:

Driftsinntekter fra siste godkjente regnskap – eller budsjettert sum fra siste regnskapsår. Sum driftsinntekter skal inkludere produksjonsavhengige tilskudd. Benytt tall fra siste regnskapsår. ... Er summen for lav ved skade, kan konsekvensen være redusert erstatning.

Her fremgår det rimelig klart at driftsinntektene fastsettes med utgangspunkt i sikredes regnskap, og at sikrede må sjekke om summen er riktig for neste forsikringsperiode.

Selskapet sendte videre en e-post til sikrede 4.5.17 med bl.a. følgende innhold:

Jeg kontakter deg nå i forbindelse med utstedelse av nye forsikringsdokumenter.

Forsikringsbehovet ditt vil i perioder endres og det er svært viktig at forsikringen oppdateres i samsvar med dette.

Vennligst ta kontakt for oppdatering – dette er viktig dersom noe skulle skje

Viktige punkter i en gjennomgang.

- Driftsinntekter på produksjonen
- Forsikringssummer på eiendeler – driftsløsøre, varer, innredning.

(...)

- Skadeforebygging og riktig forsikringspris...

(...)

Jeg hører fra deg.

Ser man e-posten i sammenheng med brevet, gir det en klar oppfordring til sikrede om å sjekke at hans driftsinntekter stemmer med den forsikringssummen som er angitt i forsikringsbeviset.

Fal. § 3-3 andre ledd sier at endringene skal varsles i forbindelse med oversendelse av de nye vilkårene. Selskapets fremgangsmåte med oppfølgende brev og e-post stemmer ikke med denne fremgangsmåten. Formålet med bestemmelsen i § 3-3 er imidlertid at sikrede får beskjed om endringene og kan forholde seg til dem. Slik beskjed har han fått gjennom brev og e-post. Man må kunne forvente at en forsikringstaker som driver næring leser brev og e-post som sendes direkte til ham i forbindelse med fornyelse av avtalen. Selv om nemnda er enig med sikrede i at orienteringen ved endringen i 2016 er mangelfull, har selskapet her fulgt opp på en måte som gir sikrede tilstrekkelig informasjon til å kunne sikre at han har forsikringsdekning for eget behov.

Sikrede anfører at varselet ikke orienterer om underforsikring. Det er for så vidt korrekt, men brevet orienterer om at "konsekvensene" av gal forsikringssum kan være "redusert erstatning".

Nemnda mener sikrede her hadde oppfordring til å sjekke om forsikringssummen stemte med hans driftsinntekter og kontakte selskapet siden hans driftsinntekter var langt høyere. Det fremgikk av varselet at selskapet nå ville bruke driftsinntekter som utgangspunkt for prisen på produksjonsforsikringene, og sikrede hadde da tilstrekkelig informasjon til å skjønne at han betalte premie av et beløp som var lavere enn hans reelle driftsinntekter.

Ut fra dette må selskapet kunne påberope seg vilkårene fra 2017 slik de er fremlagt.

Sikrede anfører at bestemmelsen om underforsikring er urimelig og må settes til side etter avtl. § 36. Underforsikring er en helt vanlig fremgangsmåte for erstatningsberegning når det er sikrede som bestemmer forsikringssummen. Forsikringssummen gir grunnlag for beregning av premie. Er forsikringssummen lavere enn driftsinntektene, blir premien lavere enn det forsikringsverdien – her driftsinntektene – skulle tilsi, og da er det naturlig at dekningen reduseres pro rata i samme forhold. Sikrede anfører at premien før og etter endringen var den samme, og at han derfor har fått dårligere dekning med samme premie. Nemnda har ikke grunnlag for å vurdere fremgangsmåten for beregning av premien, men hvis man bruker standardiserte satser for driftsinntekter og setter forsikringssummen lik denne satsen, er det ikke tale om noen reell forsikringsverdi, og man får ikke noe spørsmål om underforsikring. Nemnda kan ikke se at en overgang fra en slik taksert modell til en modell med individuelle forsikringsverdier og forsikringssummer er urimelig. Sikrede hadde mulighet til å endre forsikringssummen i forhold til egne driftsinntekter, og når han unnlater å gjøre dette, blir resultatet at han er underforsikret.

Selskapets beregning av underforsikring er i samsvar med vilkårene. Nemnda har ikke grunnlag for å gå inn i hvordan selskapet har fremskaffet de tallene som er oppført i forsikringsbeviset.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Selskapet gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Trine Vøien (selskapsrepresentant) og Andreas Pihlstrøm (næringsrepresentant).